

NIEUWSBRIEF Netwerk Geschiedenis Sociaal Werk

Nummer 4 – september 2010

Redactie: maarten.vanderlinde@hu.nl

Doel van de Nieuwsbrief

Bekend maken van de Canon Sociaal Werk, boeken, artikelen, lessen, colleges, symposia, presentaties en andere middelen om te bevorderen dat historisch besef, kennis en inzicht een erkende plaats krijgen in het curriculum van de opleidingen Social Work, in het werkveld en in het beleid. Het historische geheugen heroveren, in het onderwijs, in de sociale sector, in het overheidsbeleid. Daarom: ervaringen, kennis en ideeën delen.

MOTTO: 'Kijken in de spiegel van het verleden' (Marie Kamphuis, 1986, pionier maatschappelijk werk).

Eerdere nieuwsbrieven te vinden op: <http://www.canonsociaalwerk.eu/nl/onderwijs.php>

CANON
SOCIAAL WERK

Inhoud van dit nummer

- 2 ^e Dag Geschiedenis van Sociaal Werk: 5 november 2010: Armoede en schuldhulpverlening.	1
- De Canon Sociaal Werk in Noord-Holland; op Avans Hogeschool in Breda; in de Duitstalige SPH-opleiding en in een keuzeprogramma van Saxion Hogeschool in Enschede.	1-5
- Historische mijlpaal: Kinderrechtenhuis in Leiden.	5
- Canon <i>History of Social Work</i> .	6
- Deelcanons in voorbereiding.	6
- Andere canons: Humanisme, Geneeskunde	6
- Nieuwe stand: 33 maatschappelijk aandeelhouders	6
- Chinese groeicijfers in bezoekersaantallen Canon Sociaal Werk	8
- In Memoriam: Jan Blokker (1927-2010)	8
- Studiemateriaal op www.canonsociaalwerk.eu : Essays en collegeserie	9
- DEBAT 'Is het maatschappelijk werk klaar voor de Wmo? met munitie uit de geschiedenis	10
- Gesignaleerd: scripties, artikelen, boeken: Voûte, Addams, Achterhuis, Schatkamer Orthopedagogiek, Reclassering, Howard, Fry, Het Hoogeland, Hogeschool Utrecht, Diakonaat, Het Gesticht, Uit de Lorum '	10-13
- Groepsportret van de redactie	13

2^E DAG VAN DE GESCHIEDENIS VAN SOCIAAL WERK

Een nieuwe traditie

In 2009 begon een nieuwe traditie: een jaarlijks evenement t.g.v. de Dag van de Geschiedenis van het Sociaal Werk. Reserveer vast in uw agenda / Programma volgt einde september /

Vrijdagmiddag 5 november 2010, 13.00-17.00 uur

SYMPOSIUM

ARMOEDE EN SCHULDHULPVERLENING IN HISTORISCH PERSPECTIEF.

Met medewerking van werkveldinstellingen, opleidingen SJD & Social Work, onderzoekers.

DE CANON SOCIAAL WERK IN NOORD-HOLLAND

Hillie van Netten, senior adviseur van PRIMO nh, Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling, de provinciale steunfunctie te Purmerend, <http://www.primo-nh.nl>, schoolde raadsleden en wethouders bij met behulp van de canon. Hillie stuurde ons het volgende verslag:

Trilogie voor Noord-Hollandse politici met ondersteuning van de Canon Sociaal Werk

Op 17 juni jl. organiseerde PRIMO nh een bijeenkomst voor beginnende raadsleden en wethouders in Noord-Holland. Thema 'Welzijn Nieuwe stijl: bakens voor de toekomst'.

In deze bijeenkomst maakten we dankbaar gebruik van 'de bakens uit het verleden' zoals ze zo mooi staan geportretteerd in de Canon Sociaal werk. Dit was, zo bleek, voor de deelnemers aan onze conferentie een eyeopener en er werd op mijn inleiding met groot enthousiasme gereageerd. Juist op zo'n moment besef je hoe belangrijk het is om je geschiedenis te kennen en de sector in z'n context te kunnen plaatsen.

Zeker voor een onderwerp waarvan iedereen denkt dat ie er wel verstand van heeft.

Uit de Canon gebruikte ik alleen die plaatjes die iets zeggen over het ontstaan van het werk (in Noord-Holland!) en die over de relatie overheid-welzijnswerk. Want daar moeten deze nieuwe lokale politici straks natuurlijk mee verder. In de conferentiemap zat een afdruk van de homepage van de Canonsite. In de hoop dat men de komende tijd de Canon nog eens raadpleegt, als er beleid moet worden gemaakt en over bezuinigingen moet worden besloten.

Aansluitend op het laatste plaatje in de Canon (2007-WMO) nam Bert Holman (projectleider Wmo bij VWS – foto rechts) het stokje over. Hij vertelde de aanwezigen over de ontwikkelingen in het werkveld uit de afgelopen jaren en het recente landelijke offensief 'Welzijn Nieuwe Stijl'. Als derde onderdeel van deze 'trilogie voor de Noord-Hollandse politici' kon ik vervolgens weer inzoomen op de situatie in Noord-Holland, met de conclusies uit het PRIMO onderzoeksrapport 'De kracht van verbinden'.

Ook in deze inleiding stond de relatie overheidsinstellingen centraal. Ik maakte ook dankbaar gebruik van het gedachtegoed Jos van der Lans in het schema over de geschiedenis van 'er bovenop – er naast – er vandaan – er opaf'. M.i. heel typerend en verhelderend, zowel voor binnen als – relatieve - buitenstaanders.

In deze vorm sloten de inleidingen in deze bijeenkomst naadloos op elkaar aan. We ontvingen dan ook veel positieve reacties. Met dank aan de Canon Sociaal Werk!

Met deze cartoon illustreerde Hillie van Netten de relatie sociaal werk / gemeente:

DE CANON OP HOGESCHOOL AVANS BREDA

Historische Markt Social Work op Academie voor Sociale Studies in Breda

Eerstejaarsstudenten van de Academie voor Sociale Studies, Avans Hogeschool Breda, presenteerden vrijdag 15 januari 2010 hun groepswork tijdens een historische markt op Avans in Breda.

‘Ik heb net een nieuwe dienstmeid en moet later met mijn oom trouwen.’ Een eerstejaarsstudent Sociale Studies trekt de aandacht door in middeleeuws kostuum over jongeren in de middeleeuwen te vertellen.

‘We vinden het belangrijk dat studenten weten hoe het sociaal werk is ontstaan’, vertelt Jan Havermans, programmaleider praktijkoriëntatie. ‘Daarom heeft iedere klas een bepaalde groep, zoals werklozen of vluchtelingen uitgediept.’ De studenten maken gebruik van de canon van sociaal werk. Elke klas is opgedeeld in vier groepen. Zo wordt ieder thema in vier tijdsvakken behandeld: de middeleeuwen, na de middeleeuwen, nu en in de toekomst. De eerstejaarsstudenten van de Academie voor Sociale Studies hebben zich flink uitgeleefd. Zo maakte de vader van Yvonne Vosters een middeleeuws schandblok, bij het thema ‘ouderen in de middeleeuwen’. ‘Er was weinig informatie over ouderen te vinden, daarom hebben we maar geprobeerd om de sfeer van die tijd weer te geven’, zegt groepsgeenoot Lindsay Verheij. Vosters verduidelijkt: ‘In die tijd werd je al snel als heks gezien of aan de schandpaal genageld.’

De studenten worden beoordeeld door docenten en medestudenten die de presentaties bekijken. Deze presentaties zijn onderdeel van de ‘Praktijkoriëntatie’. Daarnaast krijgt het beste groepje een prijs. [ID]

DE CANON OP HOGESCHOOL SAXION IN ENSCHEDE, in de Duitstalige SPH-opleiding

Ben Bokseveld, beleidsfunctionaris beroeps- en onderwijsinhoud van de School of Social Work van Saxion, schrijft:

‘De canon sociaal werk wordt zelfs in onze Duitstalige SPH-opleiding gebruikt. De Duitse collega's gaan vooral in op de ontwikkeling van Sozialpädagogik in Duitsland maar ze maakt ook een uitstapje naar Nederland via de persoon van Marie Kamphuis.

Naar aanleiding van je opmerking in de vorige mail om iets te doen in de sfeer van een vergelijking tussen de ontwikkeling van social work in Duitsland en in Nederland: misschien kunnen we daar eens een keer verder over brainstormen. Op dit moment zit er door ziekte en in verband met de ontwikkeling van een nieuw programma weinig ruimte in het Duitse team maar een keer nadenken over de mogelijkheden kan natuurlijk altijd.’

DE CANON In KEUZEPROGRAMMA Hs. SAXION IN ENSCHEDE

Docent Mendel Wemerman van Saxion Hogeschool heeft een keuzemodule gemaakt, met de Canon Sociaal Werk als basismateriaal. Met zijn toestemming volgen hier de opdrachten die studenten maken voor het verslag. Ter inspiratie.

Opdracht 1.

Voor deze vraag zullen we gebruik maken van vier tijdsvakken: 1817 t/m 1889, 1900 t/m 1942, 1951 t/m 1961 en 1970 t/m 2001. De vragen beantwoord je dus voor vier vensters, elk behorend bij een ander tijdsvak. Maak bij het beantwoorden gebruik van de aanvullende literatuur, links etc. en laat zien hoe je hier gebruik van gemaakt hebt door middel van verwijzingen. (1 A4 per tijdvak). Zoek per tijdvak een venster uit en beantwoord de volgende vragen: (beantwoord de vragen dus voor vier vensters):

- Wat heeft deze persoon betekend voor het sociaal werk?
- Geef aan wat er precies vernieuwend was aan de ideeën van deze persoon (maak hier gebruik van de link naar de algemene informatie over dit tijdsvak)
- Verzin een typerende uitspraak die de persoon uit dit venster gezegd zou kunnen hebben en geef aan waarom deze uitspraak juist toepasselijk is voor deze historische figuur (wees origineel!)
- Hoe worden de ideeën van deze persoon in het hedendaagse sociaal werk in Nederland gebruikt. Zien we deze ideeën nog terug? En zo ja, hoe? (probeer zo specifiek mogelijk te zijn!). Voor deze opdracht kun je gebruik maken van de vakbladen (Sozio, Maatwerk en Zorg & Welzijn, te vinden in 'het landschap') en het boek Van Ewijk (2007).

Opdracht 2.

Na een zware campagne, waarin jij als SPH/MWD'er stevig hebt ingezet op het belang van sociaal werk in de maatschappij, ben jij verkozen tot onze nieuwe minister president. Geweldig! Maar nu moet je de campagnebeloftes wel nakomen natuurlijk. Aan jou de zware taak om een groep van goede, capabele ministers samen te stellen. Je begint (uiteraard) met het opzetten van een ministerie voor sociaal werk. Voor dit ministerie heb je een minister, een staatsecretaris en een topambtenaar nodig en je neemt natuurlijk niet genoegen met minder dan het beste! Wie gaan deze posities voor jou vervullen?

- Kies voor elk van de bovenstaande functies een persoon uit de internationale canon voor sociaal werk en geef aan waarom je voor deze persoon gekozen hebt. (1 A4)

Opdracht 3

De manier waarop sociaal werk georganiseerd wordt is altijd aan discussie onderhevig geweest. In de geschiedenis van het sociaal werk zien we een aantal vragen (tegenstellingen) die keer op keer terug lijken te komen:

- De zorg voor de jeugd
- Nadruk op individu of de structuren rond het individu?
- Particulier initiatief, de staat of de markt?
- Zelfbeschikking of bemoeizorg?
- *Nature of nurture?*
- Formele of informele zorg, vrijwillig of professioneel?
- Disciplineren of emanciperen?

Zoals je kunt zien ligt in vrijwel al deze vragen een tegenstelling. Vind je bijvoorbeeld dat sociaal werk aan de markt overgelaten moet worden of vind je dit een taak van de staat? Moeten we gevangenen zwaarder straffen of juist meer helpen teneinde recidive te voorkomen? Over elk van deze vragen is een essay geschreven dat te vinden is op de website van de canon voor sociaal werk.

Opdracht:

- Kies één van de zeven bovenbeschreven onderwerpen uit en leg de discussie hierover uit aan de hand van het bijbehorende essay.

- Kies een venster uit de internationale canon en geef aan wat voor positie de persoon uit dit venster inneemt in deze discussie. Leg uit waarom je voor deze persoon hebt gekozen en geef aan wat de argumenten zijn waarmee hij/zij, zijn/haar positie verdedigd.
- Wat vind je zelf? (Max. 2 A4)

Opdracht 4.

In de internationale canon vinden we voornamelijk denkers en grondleggers uit de zogenaamde westerse landen. Niet heel erg verwonderlijk aangezien de verzorgingsstaten in deze landen waarschijnlijk het meest ontwikkeld zijn. De wereld bestaat echter uit meer dan alleen westerse landen. In vele landen op deze wereld staat het sociaal werk nog in de kinderschoenen of ontbreekt het vrijwel helemaal. Aangezien wij als sociaal werkers een sociaal hart hebben, lenen wij graag onze grondleggers uit voor het opbouwen van sociaal werk in deze landen.

- Zoek in de krant, op internet of op een andere manier een (ontwikkelings)land uit en kijk wat voor sociale problemen daar spelen. Beschrijf dit probleem en laat zien hoe de ideeën van één van de door jou gekozen grondleggers zouden kunnen bijdragen aan de oplossing voor dit probleem. Probeer dit zo concreet mogelijk te beschrijven, dus wat voor programma's zouden er in dit land opgezet kunnen worden? (Max. 2 A4)

HISTORISCHE MIJLPAAL: KINDERRECHTENHUIS

Kinderrechtenhuis geopend in Leiden

Ook voor de geschiedenis van de jeugdzorg is het op 28 mei jl. geopende Kinderrechtenhuis een grote aanwinst. Het oude weeshuis op de Hooglandse Kerkgracht 17 in Leiden is omgetoverd tot het nationale Kinderrechtenhuis van Nederland. Het Heilige Geest weeshuis werd in 1583 gevestigd in het uit 1403 stammende Onze Lieve Vrouwegasthuis aan de Hooglandse Kerkgracht. Bijna 400 jaar hebben Leidse weeskinderen, vondelingen, afgegeven kinderen of kinderen waarvan de ouders uit de ouderlijke macht zijn gezet, hun opvoeding in het weeshuis gehad. Tot 1961 verbleven er weeskinderen in dit complex.

In het gerenoveerde gebouw huizen nu zes gespecialiseerde kinderrechtenorganisaties, waaronder de Kinder- en Jongerenrechtswinkel Leiden en Defence for Children.

De befaamde Mulock Houwer bibliotheek, met enkele duizenden titels en tientallen tijdschriften over de geschiedenis van de jeugdzorg, heeft hier een nieuw onderdak gevonden. En wat belangrijker is, de collectie is toegankelijk en kan daar geraadpleegd worden! Christa Stigter,

projectleider Documentatie & Jeugdthesaurus van het Nederlands Jeugd Instituut, is enthousiast. Ze heeft met een gerust hart de Mulock Houwer bibliotheek overgedragen. 'Het is een indrukwekkend pand en prachtig gerestaureerd. De bibliotheek staat er schitterend.'

De opening werd gevierd met een feestelijk congres over kinderrechten in Nederland. Gerdi Verbeet, voorzitter van de Tweede kamer, opende het Kinderrechtenhuis officieel. Er waren diverse sprekers, onder wie prof. Mariëlle Bruning (over het recht op participatie van

kinderen). Ook is een film over het Weeshuis/ Kinderrechtenhuis in première gegaan. Minister Rouvoet (Jeugd en Gezin) sloot de dag af.

"Het Kinderrechtenhuis is uniek en in Europees opzicht lopen we voorop! Zo'n huis bestaat nog nergens anders", aldus Carla van Os, projectleider vreemdelingenrecht bij [Defence for Children](http://www.defenceforchildren.nl).

Zakenman en maecenas Loek Dijkman (foto rechts) heeft het met zijn stichting Utopa mogelijk gemaakt, in nauwe samenwerking met de gemeente Leiden en Raymond Keur, oud-wethouder voor de SP. Keur in 2007: 'Als de publieke middelen tekortschieten, moeten er private middelen gemobiliseerd worden om het publieke belang zo goed mogelijk te dienen.' Dijkman heeft het complex voor 13.000 euro van de gemeente gekocht en voor ruim 14 miljoen euro opgeknapt. Dijkman (1942) begon ooit met een winkeltje voor touw en papier (onder de naam TOPA) midden in Amsterdam en heeft van daaruit een gespecialiseerde verpakkingindustrie opgebouwd (o.a. bubbeltjesplastic). In plaats van een tweede huis in Spanje of een groot jacht bracht hij zijn verdiensten begin jaren 1990 onder in een ideële stichting met de naam UTOPA. Als maecenas en cultureel ondernemer steunt hij culturele projecten. Het kinderrechtshuis is zijn vierde grote project. Zijn motto: 'Mensen kansen geven'. <http://www.kinderrechtshuis.nl>

DEELCANONS IN VOORBEREIDING

De redactie is in gesprek met personen, verenigingen en instellingen over het samenstellen van deelcanons, aansluitend bij en voortbordurend op de vijftig bestaande vensters.

Overleg is gaande over een deelcanon:

- Geschiedenis van mensen met een verstandelijke beperking
- Geschiedenis van de Vrouwenhulpverlening
- Geschiedenis van het Maatschappelijk Werk
- Geschiedenis van de Jeugdzorg

De eerste resultaten worden verwacht in 2011. In de volgende Nieuwsbrief meer nieuws hierover.

CANON HISTORY OF SOCIAL WORK

Canonredacteur Jan Steyaert is begonnen met de samenstelling van de Engelstalige canon History of Social Work. De eerste tien vensters zijn gevuld. Neem een kijkje:

<http://www.historyofsocialwork.org/>

ANDERE CANONS

Humanistische canon <http://www.humanistischecanon.nl>

Het Humanistisch Verbond heeft in samenwerking met het Humanistisch Archief op Wereldhumanismedag 21 juni 2009 de eerste digitale humanistische canon gelanceerd. De vensters zijn geschreven door onderzoekers van de Universiteit voor Humanistiek, Socrateshoogleraren en medewerkers van andere universiteiten.

Canon van de geneeskunde

<http://medischcontact.artsennet.nl/Dossiers/geschiedenis/Canon-geneeskunde.htm>

Deze fraaie en interessante canon is samengesteld door Frank Huisman en Mart van Lieburg, beiden hoogleraar geschiedenis van de geneeskunde. Een flink aantal medisch historici en historische werkgroepen heeft materiaal aangeleverd. Tussen de canon geneeskunde en de canon sociaal werk zijn enkele overlappingen, zoals bij de Dennendaffaire (Carel Muller) en de geschiedenis van de psychiatrie (Jacob Schroeder van der Kolk). Interessant zijn ook de gefilmde getuigenverhalen van medici over de Tweede Wereldoorlog op de site van Medisch Contact. (Voorbeeldig op deze site is ook dat alle jaargangen van Medisch Contact vanaf 1945 digitaal toegankelijk zijn.)

Forse groei

Als gevolg van de wervingscampagne van winter/voorjaar 2010 is het aantal maatschappelijk aandeelhouders bijna verdrievoudigd, van 12 naar 33. Veertig brieven gingen uit naar instellingen, beroepsorganisaties, belangenorganisaties en beroepsopleidingen met de uitnodiging een aandeel te nemen in de financiering van de Canon Sociaal Werk. Allemaal organisaties die belang hebben bij de verdere professionalisering van de sociaal werker en die daarom zelf veelvuldig gebruik zullen maken van de Canon.

Continuïteit en kwaliteit

Maatschappelijk aandeelhouders nemen naar keuze een aandeel dat qua duur varieert van één tot vijf jaar. Dat kost tussen de 750 (één jaar) en 2250 euro (vijf jaar). Een langer aandeelhouder-schap is dus relatief goedkoper, maar voor de redactie wel van grotere waarde met het oog op de continuïteit en kwaliteit van de Canon. De meeste ontvangers van deze Nieuwsbrief werken op een instelling die intussen maatschappelijk aandeelhouder is of daarvoor is uitgenodigd. Informeer eens bij uw directie of deze er al mee heeft ingestemd.

Inmiddels prijkt het logo van de aandeelhouders op ons digitale portaal:

<http://www.canonsociaalwerk.eu/>

Alle maatschappelijk aandeelhouders op een rij

Hogescholen:

1. Fontys Hogeschool Sociale Studies Eindhoven
2. Haagse Hogeschool, Academie voor Sociale Professions
3. Karel de Grote Hogeschool Antwerpen
4. Vlaamse Vereniging van Hogescholen
5. Hogeschool Utrecht, Instituut voor Social Work
6. Hogeschool Arnhem Nijmegen, Instituut voor Sociale Studies
7. Hogeschool van Amsterdam, domein Maatschappij en Recht
8. Hanze Hogeschool Groningen, Academie voor Sociale Opleidingen
9. Hogeschool Leiden, Instituut voor Social Work
10. Saxion Hogeschool Enschede, School of Social Work
11. Avans Hogeschool Breda/Den Bosch, Academie voor Sociale Studies
12. Hogeschool InHolland, lectoraat Maatschappelijk Werk

Civil society

1. Divosa, Vereniging van managers op het terrein van werk, inkomen en sociale voorzieningen
2. Movisie. Kennis en Advies voor maatschappelijke ontwikkeling
3. Verdiwel, Vereniging van directeurs van lokale welzijnsinstellingen
4. VJI, Verweij-Jonker Instituut
5. VGN, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
6. CMO Net, Provinciale Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling
7. MO Groep, Werkgevers Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening
8. NVMW, Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk
9. NJI, Nederlands Jeugd Instituut
10. De Beuk Oganisatieadvies
11. Federatie Opvang
12. Reclassering Nederland

Media:

1. Alert. Het tijdschrift voor Sociaal Werk en Politiek in Vlaanderen
2. TSS. Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken
3. Uitgeverij SWP, Amsterdam
4. Zorg & Welzijn Magazine

Overheid

1. Commissie Cultureel Verdrag Nederland-Vlaanderen
2. VWS, Nederlands ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
3. WVG, Vlaams ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
4. KING, Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten
5. LCGW, Landelijk Contact Gemeentelijk Welzijnsbeleid

BEZOEKERS VAN DE CANON SOCIAAL WERK

Chinese groeicijfers bij bezoekers op canonsociaalwerk.eu

We verwachten dit jaar ca. 84.000 bezoekers; een groei van bijna 14% vergeleken met 2009.

Bezoekers	2009	2010	groei	percentage
Januari:	6.577	7.467	890	+ 13,5 %
Februari:	5.793	6.019	226	+ 3,9 %
Maart:	6.566	7.086	520	+ 7,9 %
April:	5.205	7.174	1.869	+ 35,9 %
Mei:	4.766	7.694	2.828	+ 59,3 %
Juni:	4.542	7.216	2.664	+ 58,4 %
Juli:	2.850	4.266	1.416	+ 49,6 %
Augustus:	3.503	4.458	955	+ 27,2 %
September:	7.613			
Oktober:	9.930			
November:	9.432			
December:	6.139			
Totaal	73.916	84.000 (prognose)	10.084 (prognose)	+ 13,6 % (prognose)

In MEMORIAM JAN BLOKKER (1927-2010)

'Eersteklas eerstelijns-historicus, volhardende malcontent'

Op 6 juli jl is Jan Blokker gestorven. Piet de Rooy, oud-hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, herdacht Blokker in *de Volkskrant* (10 juli 2010) onder de treffende titel: 'Eersteklas eerstelijns-historicus, volhardende malcontent'. Hij plaatste Blokker in de traditie van Multatuli (1820-1887), C. Busken Huet (1826-1886), W.F. Hermans (1921-1995), J.A.A. van Doorn (1925-2008): '... Ze hadden één kwaliteit: ze hadden gelijk met hun verzet tegen de zelfvoldaanheid, tegen het narcisme van de kleine verschillen, tegen de waan van de dag'. En ze deelden een grote belangstelling voor (en kennis van) de geschiedenis. Hermans streed tegen 'de kwezels, dominees met aderverkalking en pastoors' – Blokker streed tegen 'de vertegenwoordigers van een nieuwe gekkigheid, marxistische studenten en losgeslagen leerlingen van de sociale academie'.

Vooraf in de jaren zeventig betoonde Blokker zich een kwelgeest voor het welzijnswerk. Genadeloos hekelde hij het omfloerste taalgebruik van de sociale sector als gebakken lucht. En dat juist in *de Volkskrant*, die erg populair was bij sociaal werkers. Jos van der Lans, in *Eropaf*: Legendarisch is Blokkers column over de vacature waarin de Amsterdamse sociale academie een parttime docent cultureel werk vraagt. Augustus 1974: 'Wij stellen, schrijft de academie, 'attitudevorming primair, en verzetten ons tegen schools leren. Wij geven de voorkeur aan (weer te leren) leren door reflectie op je eigen ervaring in werk, privé en opleiding... enzovoort. Jos van der Lans haalt het aan bij zijn schets van hoe het geitewollensokken-imagó van het sociaal werk ontstond (Jos van der Lans, *Eropaf. De nieuwe start van het sociaal werk*. Augustus 2010, derde druk, p. 33-36)

Als aanvulling op de canon is een venster aan Jan Blokker gewijd:

<http://www.canonsociaalwerk.eu/uit/details.php?id=6>

Ben Haveman over Blokker, *De Volkskrant*, 7 juli 2010:

http://www.volkskrant.nl/binnenland/article1397868.ece/Blokker_was_burgerman%2C_scepticus_en_journalistieke_norm

STUDIEMATERIAAL OP DE CANON

Essays op de canon-site

Moet het sociaal werk mensen dwingen of met zachte hand verleiden? Zijn problemen individueel oplosbaar of verdient een structurele aanpak de voorkeur? Zijn mensen zelf verantwoordelijk voor hun levenswandel of mag de overheid ze een juiste levensstijl opdringen? Telkens duiken dit soort dilemma's weer op, maar dan in steeds nieuwe gedaanten opduiken.

De redactie vroeg een aantal auteurs om deze dilemma's uit te werken. Onderstaande essays proberen steeds vanuit een andere invalshoek verbanden tussen de afzonderlijke vensters te laten zien. (Aanklikken en u komt op de plek waar de essays staan)

1. *Maria de Bie en Rudi Roose*, **De zorg om de jeugd en het eeuwige opvoedingstekort**
2. *Kristel Driessens en Dirk Geldof*, **Individu en/of structuur? Of wat wil het sociaal werk aanpakken?**
3. *Jos van der Lans*, **Worstelen met de staat**
4. *Jos van der Lans*, **Tussen zelfbeschikking en bemoeizorg**
5. *Bas Levering*, **Nature nurture: basisdilemma met beperkte praktische betekenis**
6. *Maarten van der Linde*, **Christelijk geloof en sociaal werk**
7. *Jan Steyaert*, **Formele en informele zorg, kemphanen of danspartners?**
8. *Wim Verzelen*, **Disciplineren en emancipatie: het DNA-profiel van het sociaal werk**

Overzichtscolleges geschiedenis sociaal werk

Op de onderwijspagina van de Canon Sociaal Werk Nederland staan sinds augustus 2009 zeven (powerpoint) colleges over de Geschiedenis van Sociaal Werk. Ze zijn voor iedereen beschikbaar, *open access*. Docenten en studenten kunnen ze gebruiken voor onderwijs en zelfstudie. Ze zijn in hun geheel te gebruiken; doe-het-zelvers kunnen ook naar hartelust knippen en plakken! De colleges zijn samengesteld door Maarten van der Linde.

[College 1:](#) [Motieven voor sociaal werk](#) (16 dia's).

[College 2:](#) [500-1500: Sociale hulp in de middeleeuwen](#) (28 dia's).

[College 3:](#) [1500-1780: Sociale zorg in de tijd van 4xR: renaissance, reformatie, revolutie en republiek](#) (20 dia's).

[College 4:](#) [1780-1860: Opvoeden, zorgen, redden in de eeuw van de humanitaire hervormings-bewegingen](#) (48 dia's)
Psychiatrie 1 (21-28) ; Jeugdzorg 1 (29-38); Verstandelijk gehandicaptenzorg 1 (39-46)

[College 5:](#) [1860-1940: Beroepsontwikkeling in de eeuw van industrie, democratie, emancipatie en beginnende sociale overheid](#) (41 dia's)
Uitstapje sociaal-cultureel werk (dia 23-32)

[College 6:](#) [1940-1980: Modern sociaal werk in de tijd van oorlog en opkomst verzorgingsstaat, tussen professionalisering en maatschappijkritiek](#) (61 dia's).
Creatieve therapie (14-23); MW (24-35); Psychiatrie 2 (36-39); Jeugdzorg 2 (40-45) Verstandelijk gehandicaptenzorg 2 (dia 46-58)

[College 7:](#) [1980-nu: Sociaal werk in de overgang van verzorgingsstaat naar zorgzame samenleving.](#)

DEBAT Margot Scholte / Jos van der Lans / Iris Leene / Theo Roes MET MUNITIE UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET SOCIAAL WERK

Is het maatschappelijk werk klaar voor de Wmo en Welzijn Nieuwe Stijl?

Margot Scholte is lector maatschappelijk werk aan de Hogeschool InHolland te Haarlem en sprak op 21 januari 2010 haar lectorale rede uit: *Oude waarden, nieuwe tijden*

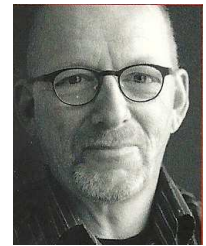
<http://www.eropaf.org/publicaties/oude%20waarden%20in%20nieuwe%20tijden.pdf>

Zij nam de aanwezigen mee door de geschiedenis van het maatschappelijk werk. Langs de ontluikende professionalisering van Marie Kamphuis via het emancipatoire politieke denken van de jaren zeventig naar de ontluistering van Hans Achterhuis om daaruit te constateren dat het maatschappelijk werk zich te zeer in de spreekkamers heeft verschanst en haar leidende rol is kwijtgeraakt. De WMO biedt het maatschappelijk werk echter de kans om weer uit de kast te komen en haar sturende positie in de eerste lijn opnieuw in te nemen.

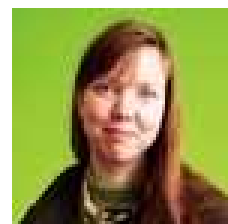

Jos van der Lans hield een co-referaat waarin hij de ontwikkeling hekelde dat het maatschappelijk werk zich heeft teruggetrokken in de spreekkamers en ondergedoken is in de GGZ. In zijn column in TSS februari 2010 werkte hij dat nog eens uit en ondersteunde het pleidooi van Scholte.

(<http://www.josvdlans.nl/weblog.asp?Maand=1&Jaar=2010>) '... Wat zijn dat eigenlijk voor types die het voortouw moeten nemen in multi-probleemgezinnen? Wie kan dat? Waar worden dit soort professionals opgeleid? Op de huidige sociaalagogische hoger beroepsopleidingen? Ik waag het te betwijfelen. Honderd jaar geleden zou dit soort vragen gemakkelijk te beantwoorden zijn geweest. Toen sprak het voor zich dat zulk werk gedaan zou worden door maatschappelijk werkers. Vrouwen als Johanna ter Meulen en Louise Went, toen woningopzichteressen genaamd, gingen erop af, spraken de probleemgezinnen toe, regelden zaken, hielpen een handje mee, zorgden dat kinderen naar scholen gingen of bibliotheekboeken kregen. Maatschappelijk werkers waren toen de enigen die dit type werk deden. ...

Iris Leene en Theo Roes, resp. directeur en voorzitter van de Ned. Vereniging van Maatschappelijk Werkers, lieten dit niet over hun kant gaan. In TSS april 2010 bestreden zij de opvattingen van Jos van der Lans: 'Aanval op maatschappelijk werkers is contraproductief'.

In TSS van mei 2010, p. 28-29, kwalificeerde Scholte de reactie van Leene en Roes als 'sterk defensief met enkele historische missers op de koop toe'.

Scholte meent dat maatschappelijk werkers niet voorbereid zijn op wat de Wmo en Welzijn Nieuwe Stijl van hen vraagt. Velen zien het outreachend en wijkgericht werken niet zitten, ze hebben het niet geleerd en kunnen het niet. Scholte wijst drie manieren aan waarlangs de maatschappelijk werker een sturende rol kan verkrijgen in de sociaal-maatschappelijke eerste lijn.

GESIGNALEERD: SCRIPTIES, ARTIKELEN, BOEKEN

SoziO: Serie Pioniers van het Sociaal Werk

Voor deze serie in het vakblad *SoziO* schreef Marcel Krutzen, reclasseringsmedewerker in Maastricht, de achtste aflevering:

- **Pietje Voûte, directrice van het eerste centrum voor vrouwenopvang Asyl Steenbeek te Zetten.** *SoziO*, vakblad voor sociale en pedagogische beroepen, juni 2010.

Maatwerk: Jane Addams

Op 6 september 2010 viert het Noord-Amerikaanse **Social Work** de honderdvijftigste geboortedag van Jane Addams (1860-1935), pionier van het outreachende sociaal werk. Zij legde verbindingen tussen hulpverlening, zelforganisatie en sociale hervormingen. Voor haar internationale vredeswerk ontvangt zij in 1931 de Nobelprijs. Maarten van der Linde las de biografie *Citizen. Jane Addams and the Struggle for Democracy* (2005) en schetst haar leven en werk en betekenis voor het sociaal werk nu. *Maatwerk*, vakblad voor maatschappelijk werk, september 2010.

Dertig jaar later: interview met Hans Achterhuis

Hans Achterhuis schopte aan het eind van de jaren zeventig een flinke deuk in het zelfvertrouwen van de toen nog onstuimig groeiende welzijnssector. In de *De markt van welzijn en geluk* (1979) betoogde hij dat een toename van het aantal welzijnsprofessionals niet leidt tot méér, maar juist tot minder welzijn. In zijn recente boek – *De utopie van de vrije markt* – richt hij zijn pijlen op het neoliberalisme. Toch is zijn stellingname niet zo radicaal als weleer: maat houden, daar gaat het om. Een interview van Marcel Ham en Justus Uitermark in *TSS* 2010, nr. 7/8:

<http://www.socialevraagstukken.nl/eCache/DEF/1/32/216.html>

Orthopedagogiek: Schatkamer

Het *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* maakt uit haar rijke archief artikelen en publicaties digitaal toegankelijk. Bijvoorbeeld: 'De school voor buitengewoon onderwijs is een zegen voor het achterlijke kind', 1909. Of: 'Verstandsmetingen bij achterliken', 1913.

<http://www.tijdschriftvoororthopedagogiek.nl/schatkist.html>

Geschiedenis van de reclassering

Marcel Krutzen, *Verrassend Verleden!! Schets van de beginperiode van de reclassering in Maastricht en omgeving, 1918-1932* / 2008 / ISBN 9789085703242/ paperback / 40 pagina's / € 9.95

Marcel Krutzen (Heerlen, 1959) is afgestudeerd theoloog, leraar levensbeschouwing voortgezet onderwijs, en maatschappelijk werker. Sinds 1986 is hij reclasseringswerker. Zijn werkgever is Reclassering Nederland (RN). Marcel is werkzaam in de regio Limburg, unit Maastricht. Hij schrijft vooral voorlichtingsrapporten in strafzaken. Samen met enkele collega's en justitiepastores heeft hij vorm en inhoud gegeven aan het vrijwilligerswerk met en voor (ex-)gedetineerden in Zuid-Limburg. Als stagebegeleider c.q. mentor coacht hij nieuwe reclasseringsmedewerkers.

Marcel heeft grote belangstelling voor de reclasseringsgeschiedenis. Over dit onderwerp heeft hij verschillende artikelen geschreven. Bij internetuitgeverij Boekenbent –www.boekenbent.nl– vindt u deze en andere publicaties van zijn hand.

Dit boekje schetst de beginperiode van het reclasseringswerk in Maastricht. Het is een kennismaking, vooral bestemd voor nieuwe RN-medewerkers in de regio Limburg.

Marcel Krutzen, *John Howard, een gedreven gevangenhervormer*. 2007 / ISBN 978-90-8570-177-4 / NUR 695 / paperback / 32 pagina's / € 10,00

In de achttiende eeuw leefden verschillende notabelen, die zich inspanden het gevangeniswezen te verbeteren, bijvoorbeeld de Italiaanse filosoof en politicus Cesare Beccaria (1738 – 1794) en de Franse schrijver en wijsgeer Francois Marie Voltaire (1694 – 1778). De belangrijkste gevangenhervormer was echter de Engelsman John Howard (1726 – 1790), schrijver van *The State of the Prisons* (1777); een standaardwerk, dat zijn naam zou doen voortleven. Howard, een filantroop, was tot zijn vijftigste levensjaar een onbekend persoon. Op zijn zestigste was hij een beroemdheid; een held, volgens velen. Jarenlang reisde hij door heel Europa om strafinrichtingen te inspecteren. Hij slaagde erin om de aandacht te vestigen op misstanden en verbeteringen te bewerkstelligen. Howard beleefde zijn hervormingswerk als een roeping. Zijn onverschrokken inzet voor gedetineerde mensen in nood en isolement, is een voorbeeld voor alle mensen die in de justitiesector werkzaam zijn, ook voor de vrijwilligers in ons land, die op enigerlei wijze hulp en steun bieden aan (ex-)gedetineerden en hun relaties!

Marcel Krutzen / Het goede blijft. 2006 / ISBN 978-90-8570-097-5 / NUR 752 / paperback / 56 pagina's / € 10,00.

Christelijk geïnspireerd vrijwilligerswerk met en voor (ex-)justitiabelen in het arrondissement Maastricht. Een historische schets. Gedenkschrift bij het tienjarige bestaan van de Interkerkelijke Nazorggroep Ex-gedetineerden Sittard (INES).

Marcel Krutzen / Elisabeth Fry. 2007 / ISBN 978-90-8570-151-4 / NUR 695 / 34 paperback / 34 pagina's / € 10,00.

Engeland ten tijde van de Industriële Revolutie. Hongersnood heerst. Onrecht geschiedt. De kloof tussen rijk en arm wordt steeds groter. Mensen pogen te overleven. Gevangenen raken overvol. Legio misstanden doen zich voor. Ook in Newgate; een grote gevangenis in Londen. De gevestigde orde grijpt niet in. Desalniettemin bestaan er mensen als Elisabeth Fry (1780 – 1845). Als Quaker probeert zij haar christelijke geloof handen en voeten te geven. Hulpbehoevende mensen laten haar niet onberoerd. Ze raakt op de hoogte van de wantoestanden in Newgate. Ofschoon drukbezet, onderneemt ze onmiddellijk actie.

Hetgeen zij in Newgate meemaakt grijpt haar aan: vrouwen en kinderen in doffe ellende. Vrijwilligsters worden ingeschakeld, concrete maatregelen getroffen, autoriteiten benaderd. Het gevangenisregime moet veranderen! Een humaner detentieklimaat ontstaat. Elisabeth krijgt de eretitel 'Engel van Newgate'.

Het werk van Elisabeth in Newgate valt velen op. Ook in het buitenland. Haar deskundigheid wordt gewaardeerd. Elisabeth bezoekt gevangenen op het Europese vasteland en legt contact met tal van personen. Haar voorbeeld als gevangenhervormster spreekt velen aan. Ook nu nog.

Geschiedenis van het diakonaat

Herman Noordegraaf, bijzonder hoogleraar Diakoniewetenschap aan de Leidse Universiteit en in de jaren 1980 nauw betrokken bij 'De Arme Kant van Nederland', publiceerde een uitgebreid **Literatuurbericht (2006-2010) over het diakonaat**. Onder diaconaat verstaat hij: de inzet van kerken en daarmee verbonden groepen en organisaties ter bestrijding van materiële en sociale noden. Hij houdt het protestantse woord, het diaconaat, aan (rooms-katholiek: de diaconie). Noordegraaf gaat allereerst in op de reflecties op diaconaat zoals die aan de orde komen in de diaconiewetenschap en theologie en meer specifiek in de sociale tradities van kerken en oecumene. Daarna stelt hij de context-analyse van globalisering en de herziening van de verzorgingsstaat en de bezinning die dit opriep aan de orde en vervolgens de rol van kerken en diaconaat in het publieke domein. Daarna komt de diaconale praktijk in al haar variëteit aan de orde, waarna er een paragraaf volgt over de ontwikkelingen in de professionele ondersteuning van het diaconale werk. Het geheel wordt afgesloten met paragrafen over geschiedenis, diaconaat in oecumene en kerk en varia. Een heel breed veld, maar dat kan ook niet anders met een zo'n veel omvattende kerkelijke praktijk als het diaconaat.

<http://www.handelingen.com/detailed-news/article/de-spirituele-dimensie-van-pallatieve-zorg.html>

Geschiedenis van de Maatschappelijke Opvang

Ad Sulman, *Het Hoogeland. Kolonie voor bedelaars en landlopers. Een geschiedenis van Het Hoogeland te Beekbergen (1892-2009)*. Schaffelaarreeks nr 49. BDU Boeken, 2009.

Fraai geïllustreerd gedenkboek, inclusief DVD met mooi historisch filmmateriaal. Het Hoogeland was een protestants-christelijk filantropisch project. Initiatief van Johannes van 't Lindenhout, die bij Nijmegen ook de befaamde Weesinrichting Neerbosch stichtte.

Het boek is aan te vragen bij Stichting Iris Zorg, Arnhem, tel 026-8451111; of per e-mail:

raadvanbestuur@iriszorg.nl t.a.v. mw. B. Janssen, secretaresse Raad van Bestuur.

Geschiedenis van de opleidingen

Op 26 augustus verscheen *School maken in het hart van het land*, onder redactie van Ad van Liempt en Janny Ruardy. Aanleiding: Hogeschool Utrecht bestaat 15 jaar: 'Het roemrijke verleden van een 15-jarige' – het boek schetst zes opleidingen die onderdeel zijn van Hogeschool Utrecht die in 1995

uit een nieuwe fusie tevoorschijn kwam. De HU telt dit jaar 40.000 studenten. Maarten van der Linde nam de opleiding Social Work voor zijn rekening met de vier erflaters: De Horst/Driebergen, De Nijenburgh/Baarn&Culemborg, De Jelburg/Baarn en Middeloo/Amersfoort. Hij noemde dit deel: 'Intieme vreemden'. Het boek is prachtig uitgegeven.

Geschiedenis van de GGZ

Joost Vijselaar publiceerde: *Het gesticht: Enkele reis of retour*. (Boom, 2010) Het was hem al lang opgevallen dat in de historische literatuur weinig terug te vinden is van de ervaringen van patiënten en de alledaagse werkelijkheid van de krankzinnigenzorg. Aan de hand van patiëntendossiers analyseert hij de sociale mechanismen rond het gesticht tussen 1890 en 1950: de opname, het verblijf en het ontslag.

Hoe gingen families om met hun 'krankzinnige' verwanten, wat moest er gebeuren wilde het tot een opname komen, hoe zag het leven eruit in de inrichting en wanneer kon een patiënt weer naar huis? Tussen inrichting en samenleving blijkt een onverwachts grote dynamiek te bestaan. De analyse wordt veelvuldig afgewisseld met levendige gevalsbeschrijvingen van patiënten uit de eerste helft van de 20ste eeuw.

Geschiedenis van de verslavingszorg

Uit de Lorum. 20 jaar Jellinek Cliëntenraad. Lian Hielkema deed historisch onderzoek in archieven en vulde dat aan met interviews. Ze beschrijft hoe de cliëntenraad rond 1985 werd opgericht door een groep pioniers uit onvrede met een aantal veranderingen die zonder overleg met de cliënten werden doorgevoerd. Resultaten van de cliëntenraad in de beginjaren waren onder meer de komst van een patiëntenvertrouwenspersoon en een discussiemiddag over 'De zin van een verplichte opname'. Het boek is te verkrijgen via het secretariaat van JellinekMentrum, Amsterdam: ☎(020) 590 4454

NEEM ZELF EEN KIJKJE: <http://www.canonsociaalwerk.eu>

**Redactie van de Canon Sociaal Werk, Antwerpen, juli 2010,
v.l.n.r. Maarten van der Linde, Jan Steyaert, Jos van der Lans,
Ard Sprinkhuizen en Wim Verzelen**

**STUUR DE NIEUWSBRIEF DOOR
AAN COLLEGA'S EN ANDERE BELANGSTELLENDEN!**